

REVISTA REVISTELOR

Aurel Pantea deschide numărul 5-6/2023 al revistei VATRA cu un poem interesant, din care am extras primele versuri pentru un teaser: „O zi ca plumbul./ Grea./ Fără mesaje./ Vor mai fi astfel de zile./ Opace./ Prinde-mă./ Căderile au devenit un exercițiu favorit”. În „O vară de neuitat”, Gabriela Adameșteanu ne conduce prin Bucureștiul studenției sale (un loc al iluziilor – „concretizarea materială a mirajului literar, cultural modern: Metropolă.”), recuperat din spațiul amintirii, pe străzile și prin cartierele „prinse” ulterior și în geografia literară a prozei sale. Citim și ne închipuim: „Prin Bucureștiul lui, tata mă plimbase toată seara, oarbă, surdă, năucă, fără memorie, fericită – un pelerin ajuns la Locurile Sfinte, incapabil să le descrie, fiindcă este incapabil să despartă ceea ce vede de ceea ce a imaginat. Unele imagini aveau să-mi rămână zăvorâte decenii la rând în pivnița subconștientului. Mirosul unei scări de bloc interbelic, cu treptele late, îngustându-se pe măsură ce urci și o placă de lemn netedă, lucioasă, la capătul balustradei, pe care te poți sprijini, îmi trezea o amintire confuză. Acolo descoperisem, plină de emoția noutății, prototipul locuinței elegante din Capitală, la doi pași de Piața Romană, inima mondenă a Bucureștiului”. Cum vede Gabriela Adameșteanu Bucureștiul astăzi: „de fiecare dată când îl privesc de la înălțimea unei terase de bloc, am fantasma unui târg medieval înconjurat de lacuri și de pădurea deasă a Vlăsiei, cu străzile breslelor podite cu lemne, cu oameni cărând apa cu cobilițe și bragă cu sacale pe ulițe prăfoase, în lătrat furios de câini. Poate sunt reminiscențe de lectură, poate e amintirea unui timp netrăit, viețile îndepărtate ale necunoscuților mei strămoși. Păstrez, abia mărturisit, visul unui roman al acelor timpuri, coborând spre timpul documentelor din colecțiile rămase de la tata”. Așteptăm și noi acel roman. Numărul de față al revistei ne mai oferă fragmente de proză aparținând lui Petru Cimpoeșu („Făt-Frumos din viitor”), Constantin Abăluță („Minerul dispărut”) și poeme semnate de Traian Ștef. Găsim și un generos dosar dedicat filozofiei de inspirație marxistă din România comunistă, coordonat de Adela Hîncu, Alex Cistelecan, Christian Ferencz-Flatz și Ștefan Baghiu. Prin intermediul câtorva texte reprezentative, cei patru își propun să ofere o imagine temeinic informată despre acest subiect. Aceștia notează în introducerea

grupajului: „În sfera cercetărilor de istoria filozofiei, a ideilor sau a culturii, filozofia din România comunistă rămâne – sau a rămas până foarte de curând – într-un con de umbră. Spre deosebire de alte domenii apropiate – sfera literaturii și criticii literare, sau sociologia, de pildă, care s-au bucurat în ultima vreme de o analiză și recuperare atente – filozofia perioadei comuniste continuă să fie subinvestigată, uitată. Și cu atât mai mult partea ei cea mai consistentă (măcar din punct de vedere cantitativ și instituțional), trunchiul său principal: filozofia marxistă din România comunistă, care e, cel mult și în cel mai bun caz, luată în considerare doar pentru a fi imediat expedită ca o «summa ideologică a regimului totalitar», «însăilare de propoziții simpliste și naivități vulgarizatoare prezentate drept adevăruri revelate»”. Prin urmare, un dosar consistent și necesar. În paginile revistei se află și un text intitulat „Adrian Popescu. O imensă discreție”, în care Dinu Flămând scrie despre fostul său coleg de la Cenaclul Echinoc, poetul Adrian Popescu. Admirația celui dintâi pentru cel din urmă menționat, atât de atunci, cât și de acum, se simte pregnant. Și nu este lipsită de argumente – făcând referire la două versuri din poemul „Arsură” („Odată am știut să zbor, odată/ Dovadă n-am, dar îmi aduc aminte.”), Dinu Flămând notează: „Spunea el acolo, extraordinar de concis, că nu suntem ființe aptere, că trebuie să zburăm. Era ceva fără replică, uluitor de simplu și de frumos. Darul vieții este chiar motivația ontologică a elevației personale, cu energia mișcării noastre ascensionale. Iar oscilograful care înregistrează ezitățile poate să fie chiar această secretă forță de simbolizare existentă în limbajul comun – adică poezia”. Remarcând și că descoperise intuitiv încă din timpul adolescenței „simplitatea naturală a marilor voci”, Dinu Flămând conchide: „Nu mulți știu, ca Adrian Popescu, să țină într-o admirabilă armonie texte care ne vorbesc despre viață, moarte, destin, frumusețe naturală și morală, spaime dar și iubire în raporturile cu divinitatea, piedici pe care le depășim sau altele pe care doar le întrezărim. Este o armonie discretă, în rezonanță cu frumoasa armonie morală a acestui poet, pendulând între lumi reale și imaginare, spre a afirma existența de facto a Paradisului”. Așadar, iată un autor de (re)vizitat. La fel ca acest număr din „Vatra”.

În numărul 1009 (10 - 16 august 2023) al săptămânalului cultural **DILEMA VECHĂ**, dosarul tematic este intitulat, cum altfel, „Căldură mare” (mare, mare, mon cher!). Acesta cuprinde, printre altele, un minunat interviu realizat de Roxana Călinescu cu artista Cosmina Nicolescu, proprietara magazinului de pălării *Fandacsia*. Pe lângă faptul că denumirea lui e inspirată din Caragiale, magazinul e situat în vecinătatea străzilor Mântuleasa și Plantelor din București, așadar contextul literar e setat dintru început. Îți imaginezi lesne eleganța pălăriilor din lână sau fetru datorită eleganței în exprimare a creatoarei lor. Acestea au, firește, propriile denumiri: Aitmatov's Hood, Monet, Pasha de plajă, Contesa lacului Garda sau Canotiera de Flâneur. Definiția acestui obiect al dorinței ne-o oferă tot Cosmina Nicolescu: „pălăria este ceva fizic care vorbește despre ceva intangibil într-un limbaj universal. Este o modalitate de comunicare simplă a unor lucruri complicate”. Splendid! Alt text din același grupaj: „Când e cald la noi în literatură” este semnat de Magda Răduță, care ne poartă prin căldura prezentă în proza scriitorilor români din epoca modernă. Astfel, citim cu încordare despre arșița la Duiliu Zamfirescu, vîpia la Brătescu-Voinești, dogoarea la Caragiale, toropeala la Camil Petrescu. Nici că putea exista un decor mai potrivit – scriu acest text undeva în nordul Italiei, într-o vreme în care se usucă cerneala în stilou înainte să apuc să-mi aștern ideea pe hârtie. Ca să mai reducă din temperatura lecturii, autoarea amintește și de escapada estivală din romanul românesc modern: plajele pustii din Caverna în *Ioana* de Anton Holban sau cele de la Balcic în *Pânza de păianjen* de Cella Serghi. Întâmplarea a făcut să-mi aduc aici un volum de Anton Holban. Caut ceva răcoritor și găsesc un pasaj fermecător chiar în *Ioana*: „Într-un timp, noaptea, marea era superbă. Am asistat cu adorație la toate prefacerile lunii, care lumina toată apa, și fiecare părticică de val scânteia. Era o feerie, și nu sunt cuvinte pentru a o descrie, nici culori pentru a o picta. Ce contează toate farmecele oferite de o creație omenească, o carte genială, un oraș fantastic, față de minunea ce se desfășura lângă umilul port... Îmi simțeam tot sufletul în tresărire și-mi deveneau puerile toate credințele. Uneori luam barca. [...] Luam cu noi patefonul, iar Ioana învârtea arcul și punea mult timp aceeași placă. Am folosit mai ales *Concertul al doilea pentru pian și orchestră* al lui Brahms, pianul fiind susținut de Rubinstein. [...] Concertul lui Brahms e făcut să fie cântat pe mare, ritmul temelor imită valurile și printre note se profilează luna” (*O moarte care nu dovedește nimic. Ioana. Jocurile Daniei*, pp. 137-138, Editura ART, Colecția Biblioteca pentru Toți – Jurnalul Național, București, 2010). Ce scriitură, ce vremuri! Într-o vreme în care cuvântul „cenzură” este tot mai prezent în discursul public de la noi și de aiurea, găsim și în paginile *Dilemei* un text interesant

pe acest subiect. În „Noua cenzură”, Stela Giurgeanu scrie despre îngrădirea, din ce în ce mai îngrijorătoare, a libertății literaturii din societățile democratice. Din motive care țin de corectitudine politică sau de conservatorism religios, cărțile considerate ofensatoare sunt mutilate ori eliminate în întregime. Marile opere ale literaturii universale sunt ferecate într-o cutie a Pandorei de către organizații ale cenzurii (activiști, părinți sau așa-numiții *sensitivity readers*) în numele protejării... sensibilității în fața unor „derapaje” precum referințele la greutatea, înălțimea, sănătatea mintală, culoarea sau sexul personajelor. Instituții ca Biroul pentru Libertate Intelectuală sau Clubul Cărților Interzise, dar și formulări ca „cititori sensibili” sau „cultura cancel” ne duc cu gândul la sistemul totalitar din *Brave New World* sau la interzicerea cititului și arderea cărților din *Fahrenheit 451*. Ne întrebăm și noi, alături de autoare: „Nu suntem amenințați cu suprimarea gândirii critice, a observării nuanțelor și cu programarea ideologică a creierului? Citind numai ce este permis, nu vom fi condamnați la uniformizarea gândirii și la susținerea unui sistem autocrat”? *Brave New World 2.0*. În acest număr al revistei se marchează 230 de ani de existență a muzeului Luvru, fiindcă guvernul francez a deschis Muzeul Central de Arte în galeriile Palatului Luvru la data de 10 august 1793. Fortăreață în secolul al XII-lea, demolat și reconstruit ca palat în stil renascentist în secolul al XVI-lea, apoi reședință a suveranilor francezi până la construirea Palatului de la Versailles, Luvrul a fost redenumit de Napoleon, cum altfel, Muzeul Napoleon. Tot fiindcă a... putut, împăratul francez a scos-o pe Mona Lisa din muzeu și a așezat-o pe peretele dormitorului său. O anecdotă... priceless! „Când ați fost liberi ultima dată?” este titlul ca un fier încins pe piele (cu plăcere!) al unui text scris de Anda Docea. Vizându-se și vizându-i pe tinerii care pun pe primul plan jobul în detrimentul timpului liber, pe cei care enumeră noaptea în vis modalitățile de a acumula (adică a avea) în loc de a enumera felurile în care își pot explora pasiunile (adică a fi), autoarea vine cu propria mărturisire: „Am plătit, de fiecare dată, greșeala asta cu pierderi pentru care nimeni nu mă mai poate despăgubi, iar cu banii în plus nici nu mai știu ce am făcut”. Pentru (foarte?) mulți e probabil mai simplu să-și amintească numele a 10/ 15/ 20 (!) de personaje din *Război și pace* decât momentul în care au fost liberi ultima dată. E un exercițiu de sinceritate dureros, însă poate acționa și ca un *wake-up call*. Permiteți-mi să răspund și eu la întrebarea din titlu – acum, la final de text/ angajament, exact în această clipă sunt absolut liberă, într-un *dolce far niente* pe cât de înăbușitor, pe atât de ispititor. Ce alt moment mai bun? Asta vă doresc și dumneavoastră!